

Nr 28

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft.

Genom en den 14 oktober 1955 dagtecknad proposition, nr 207, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Därest på grund av bristande tillgång på vattenkraft eller av annan orsak tillgången på elektrisk kraft inom riket under viss tidsperiod kan förutses ej komma att förslå för att tillgodose behovet därav, må reglering av förbrukningen av dylik kraft ske i enlighet med vad i denna lag sägs.

2 §.

Förordnande om åtgärder, som i 1 § avses, meddelas av Konungen samt må innefatta föreskrift såväl om kraftens fördelning mellan förbrukarna som om användningen i övrigt av tillgänglig kraft.

Konungen äger uppdraga åt myndighet eller annat för ändamålet lämpat organ, som Konungen bestämmer, att meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av förordnande, som avses i första stycket.

3 §.

Vid meddelandet av föreskrift enligt 2 § skall tillses, att behov, vilkas täckande är av särskild vikt för befolkningen eller produktionen eller eljest för det allmänna, i främsta rummet bliva tillgodosedda.

4 §.

Meddelas föreskrift enligt 2 §, åligger det ägare eller innehavare av sådan anläggning för alstrande eller tillhandahållande av elektrisk kraft (*kraftföretag*), som avses med föreskriften eller som tillhandahåller kraft

åt förbrukare vilka beröras av föreskriften, att enligt anvisningar av Konungen eller organ, som i 2 § sägs, vidtaga åtgärder för att i görligaste mån förhindra överträdelser av föreskriften.

5 §.

Förbrukare av elektrisk kraft, som uttager större myckenhet kraft än han enligt föreskrift jämlikt 2 § äger uttaga, skall där Konungen så förordnar vara skyldig att för den myckenhet kraft, som uttages utöver den enligt föreskriften medgivna, erlagga förutom till kraftföretaget utgående avgift en särskild överuttagningsavgift.

Överuttagningsavgift utgår enligt grunder, som Konungen bestämmer, samt tillfaller kronan.

6 §.

Det åligger ägare eller innehavare av kraftföretag att enligt bestämmelser, som meddelas av Konungen eller organ som i 2 § sägs, uppbära och redovisa överuttagningsavgifter för elektrisk kraft, som för mycket uttagits från företaget.

Underlåter förbrukare av elektrisk kraft att i föreskriven ordning erlagga överuttagningsavgift, åligger det ägaren eller innehavaren av kraftföretaget att enligt anvisningar av Konungen eller organ som i 2 § sägs avstänga förbrukaren från vidare kraftuttag.

Konungen må, då särskilda skäl därtill föranleda, befria förbrukare från skyldighet att erlagga överuttagningsavgift, som påförts honom.

7 §.

Har ägare eller innehavare av kraftföretag eller av sådan järnvägs- eller spårvägsanläggning eller industriell eller därmed jämförlig anläggning, vid vilken elektrisk kraft användes för annat ändamål än för belysning, uppsåtligen eller av grov oaktsamhet åsidosatt beträffande företaget eller anläggningen meddelad föreskrift enligt 2 §, dömes till dagsböter eller fängelse.

Har annan förbrukare av kraft än i första stycket avses uppsåtligen eller av grov oaktsamhet använt kraft för annat ändamål än sådant, vartill han enligt meddelad föreskrift äger använda kraft, dömes som i första stycket sägs.

8 §.

Underlåter ägare eller innehavare av kraftföretag att fullgöra vad honom åligger enligt 4 eller 6 §, må organ, som i 2 § sägs, vid vite tillhålla den försumlige att fullgöra dylikt åliggande.

9 §.

Vad i denna lag är stadgat angående ägare eller innehavare av kraftföretag eller av anläggning, varom förmåles i 7 §, skall, såvitt angår kommunalt kraftföretag eller kommunal anläggning, i stället äga tillämpning å föreståndaren.

10 §.

Konungen äger meddela närmare föreskrifter angående tillämpningen av denna lag.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling, och gäller till och med den 30 juni 1956. Föreskrift, som meddelas med stöd av lagen, skall ej gälla längre än lagen äger giltighet.

Vad i lagen stadgas i fråga om sådant under tiden för lagens giltighet begånget brott, som i lagen avses, skall dock äga tillämpning även efter det lagen i övrigt upphört att gälla. Vad nu sagts skall ock, i den mån Konungen ej annorledes förordnar, äga tillämpning i fråga om skyldighet att erlägga överuttagningsavgift för elektrisk kraft, som uttagits under tid, då föreskrift jämlikt 5 § om dylik avgift varit gällande.

Beträffande de skäl som anförts till stöd för det genom propositionen framlagda förslaget får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Genom propositionen framlägges förslag till lag, som möjliggör reglering av förbrukningen av elektrisk kraft. Förslaget är utformat i nära överensstämmelse med den lag i ämnet som gällde under åren 1949—1954. Giltighetstiden för den nya lagen begränsas till den 30 juni 1956.

Tidigare lagstiftning. Med anledning av bristen på kraft och bränsle under det senaste kriget genomfördes *lagen den 12 december 1941 (nr 925) om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft och gas* (prop. 1941: 347, första lagutskottets utlåtande 1941: 49). Enligt denna lag ägde Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens bränslekommission vid behov meddela föreskrift om kraftens och gasens fördelning mellan förbrukarna samt om användningen i övrigt av tillgänglig kraft och gas. I likhet med ett flertal andra av de lagar av kristidslags natur som tillkom under kriget skulle lagen äga tillämpning först efter särskilt förordnande. Sådant förordnande meddelades av Kungl. Maj:t, efter inhämtande av riksdagens sam- i sänder, sista gången till och med den 30 juni 1949.

tycke, samtidigt med lagens utfärdande. Lagen gällde till en början till och med den 30 juni 1943, men den förlängdes sedermera successivt med ett år

Med stöd av 1941 års lag utfärdades vid ett flertal tillfällen av Kungl. Maj:t och bränslekommissionen föreskrifter angående inskränkningar i och reglering av förbrukningen av kraft och gas.

Från och med den 1 juli 1949 ersattes 1941 års lag med *lagen den 6 maj 1949 (nr 182) om reglering av förbrukningen av elektrisk kraft* (prop. 1949: 82, andra lagutskottets utlåtande 1949: 9). I denna lag stadgades, i 1 §, att därest på grund av bristande tillgång på vattenkraft eller av annan orsak tillgången på elektrisk kraft inom riket under viss tidsperiod kunde förutses ej komma att förslå för att tillgodose behovet därav, reglering av förbrukningen av dylik kraft finge ske i enlighet med vad i lagen föreskrevs. Förordnande om reglering fick enligt 2 § meddelas av Kungl. Maj:t och kunde innefatta föreskrift såväl om kraftens fördelning mellan förbrukarna som om användningen i övrigt av tillgänglig kraft. Kungl. Maj:t ägde vidare uppdraga åt myndighet som Kungl. Maj:t bestämde att meddela närmare föreskrifter om tillämpningen av sådant förordnande. I 3 § stadgades, att vid meddelande av föreskrifter skulle tillses, att behov vilkas täckande var av särskild vikt för befolkningen eller produktionen eller eljest för det allmänna, i främsta rummet blev tillgodosedda. Kraftföretagarna ålades enligt 4 § att vidtaga åtgärder för att i görligaste mån förhindra överträdelser av meddelade föreskrifter. Bestämmelser om skyldighet för förbrukare, som uttog för mycket kraft, att erlægga särskild överuttagningsavgift meddelades i 5 och 6 §§. I 7—11 §§ slutligen meddelades vissa ansvars- och vitesbestämmelser och i övrigt föreskrifter av formell natur.

Den år 1949 utfärdade lagen gällde till och med den 30 juni 1954. Lagen har icke sedermera förlängts. Det må anmärkas, att vattenfallsstyrelsen — i samråd med svenska elverksföreningen och svenska vattenkraftföreningen — i skrivelse till handelsdepartementet den 25 november 1953 uttalade, att en förlängning av 1949 års lag icke syntes erforderlig, dock under förutsättning att kraftverksbyggnader och sjöregleringar skulle kunna genomföras enligt föreliggande planer och att behovet av elektrisk kraft icke skulle stiga i snabbare takt än som kunde förväntas av utförda prognosstudier.

Framställning av centrala driftledningen. I framställning till Kungl. Maj:t den 16 september 1955 har *centrala driftledningen* — i samråd med vattenfallsstyrelsen, svenska elverksföreningen och svenska vattenkraftföreningen — hemställt om åtgärder för att ånyo möjliggöra en reglering av elektricitetsförbrukningen.

I framställningen förklarar sig centrala driftledningen bedöma läget så, att den genomsnittliga risken för att inskränkningar av kraftleveranser måste göras är så stor, att man till den kommande vintern måste göra sig beredd att kunna genomföra en statlig reglering av kraftförbrukningen.

Framställningen utmynnar i en hemställan, att Kungl. Maj:t måtte dels vidtaga sådana åtgärder, att en reglering av den elektriska kraftförsörjningen i den omfattning och under de förutsättningar, som angavs i 1949 års lag, kan bli möjlig med verkan senast från och med den 1 december 1955 och med giltighet till och med den 30 juni 1956, dels omedelbart uppdraga åt centrala driftledningen att vidtaga förberedande åtgärder för en reglering.

Yttranden. Över centrala driftledningens framställning har efter remiss yttranden avgivits av *arbetsmarknadsstyrelsen, kommerskollegiet, statens handels- och industrikommission* och *Sveriges industriförbund*.

Samtliga remissinstanser uttalar sig för att åtgärder snarast måtte vidtagas för att möjliggöra en statlig reglering av kraftförsörjningen.

Föredragande statsrådet. T. f. chefen för justitiedepartementet, statsrådet Lindell, anförde i samband med lagrådsremissen följande.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen har 1949 års lag om reglering av elektricitetsförbrukningen numera upphört att gälla. Då giltighetstiden för lagen utlöpte förra året, räknade man icke med att det i fortsättningen skulle föreligga behov av ransonering. De förutsättningar på vilka detta antagande byggdes har dock nu väsentligt ändrats. Kraftbehovet har stegrats i en takt som icke varit väntad, och den långvariga torkan under den förflutna sommaren har ytterligare skärpt läget. Om icke en väsentlig förbättring i vattentillgången inträder under den närmaste tiden, måste man räkna med att åtgärder för en reglering av förbrukningen åter blir påkallade. Det torde visserligen icke vara uteslutet att den nu akuta bristsituationen skall kunna bemästras på frivillighetens väg. Såsom handels- och industrikommissionen påpekat innehåller kraftleveranskontrakten numera ofta klausuler om force majeure, vilka möjliggör en nedskärning av leveranserna utan att skadeståndsskyldighet för leverantören inträder. Uppenbarligen skulle det också vara mest tilltalande om en särskild ransoneringslagstiftning kunde undvikas. Jag anser mig dock nödsakad att — i överensstämmelse med centrala driftledningens av sakkunniga myndigheter och organisationer understödda framställning — såsom en beredskapsåtgärd föreslå genomförandet av en dylik lagstiftning, så att möjlighet föreligger att införa en statlig reglering om en sådan skulle visa sig påkallad. Lagstiftningen bör träda i kraft snarast möjligt. Den bör emellertid få provisorisk karaktär, varför dess giltighetstid torde få begränsas till den 30 juni 1956.

Vid utformningen av den nya lagen bör 1949 års lag i ämnet i allt väsentligt kunna tjäna såsom förebild. Handhavandet av regleringen kan lämpligen uppdragas åt ett för ändamålet särskilt bildat organ med nära anknytning till centrala driftledningen. I detta organ bör ingå representanter för de olika intressen som kan komma att beröras av en reglering; även den s. k. borgerliga förbrukningen synes härvid böra vara representerad. Närmare bestämmelser härom liksom beträffande tillämpningen i övrigt av lagen torde få meddelas av Kungl. Maj:t. I själva lagen synes i det angivna hänseendet tillfyllest att stadga, att Kungl. Maj:t äger uppdraga handhavandet av regleringen åt myndighet eller annat för ändamålet lämpat organ som Kungl. Maj:t bestämmer.

I likhet med 1949 års lag torde den nya lagen böra medgiva åläggande av överuttagningsavgift, då för mycket kraft uttages. Denna avgift är inte av

den karaktär, att den bör inräknas i det beskattningsvärde, som ligger till grund för uttagandet av elskatt enligt 1951 års elskatteförordning.

Enligt vad jag erfarit av chefen för kommunikationsdepartementet är det avsett, att kostnaderna för en eventuell reglering skall förskottas av vattenfallsstyrelsens driftmedel. Något anslag för ändamålet behöver alltså icke nu begäras av riksdagen. Om en reglering skulle komma att genomföras, torde frågan om det slutliga bestridandet av kostnaderna få upptagas till särskild prövning.

Lagrådet. Lagrådet har lämnat lagförslaget utan erinran.

Utskottet

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot det genom propositionen framlagda lagförslaget och får därför hemställa,
att riksdagen måtte bifalla förevarande proposition.

Stockholm den 15 november 1955

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Osvald, Lindahl, Grym, Axel Jansson, Herbert Hermansson, Ebbe Ohlsson, Boo och Georg Carlsson;

från andra kammaren: herrar Andersson i Löbbo, Åhman, Johansson i Torp, von Seth, Nyberg, Levin och Bengtsson i Halmstad.